

A szóbeli végrendelet megtétele feltételeinek vizsgálata

Alkalmazott jogszabályok: Ptk. 634. §, 635. § (1)

Győri Ítéltábla Pf.I.20.305/2006/6.szám

A megyei bíróság fellebbezéssel támadott ítéletében a felperes keresetét elutasította. Ítéletének indokolása szerint néhai L. P. örökhagyó rosszindulatú tüdőrákban szenvedett, 2001. április 26-án került az Országos Korányi TBC és Pulmonológiai Intézet Bronchológiai Osztályára gyógykezelés céljából. Május 14-étől állapota nagy mértékben megromlott, a kórházban vénás kezelést kapott haláláig. 2001. május 17-éig az örökhagyó morfiomot nem kapott, május 17-én 16.00 órakor kapott 10 mg MFT tablettát, május 18-án és 19-én pedig kétszer kapta ezt a tablettát, május 19-én 16.00 órakor még egy ampulla morfiomot is.

2001. május 19-én a reggeli órákban az örökhagyó telefonon történő hívására megjelent V. Gy. és leánya dr. Sz. N. Sz. Ekkor az örökhagyó azt kérte kettőjüktől, hogy ügyvédet hívjanak hozzá, mert végrendekezni szeretne, az a szándéka, hogy édesanyjára hagyjon mindent. Dr. Sz. N. Sz. megkísérelte utolérni az ügyvéd ismerősét, de végül is az írásbeli végrendelet elkészítésére nem került sor, mivel az örökhagyó 2001. május 19. napján az esti órákban elhunyt.

Az örökhagyó hagyatékát a közjegyző a hagyatékátadó végzésével ideiglenes hatállyal a szóbeli végrendelet alapján L. P. édesanyjának, L. J.-nek adta át. Ezen végzés ellen L. T. törvényes örökös fellebbezést nyújtott be és a Fővárosi Bíróság a közjegyző végzését megváltoztatta és az örökhagyó hagyatékát ideiglenes hatállyal az alperes részére adta át.

A Fővárosi Bíróság végzésével szemben L. J. felülvizsgálati kérelmet nyújtott be, ezt azonban a Legfelsőbb Bíróság a Pfv.E.20.975/2004/2.sorszámú végzésével elutasította.

A megyei bíróság a felperes keresetét alaptalannak ítélte. Álláspontja szerint a felperesnek kellett bizonyítania azt, hogy L. P. érvényes szóbeli végrendeletet tehetett és tett is.

Az alperes azon védekezésére figyelemmel, hogy az örökhagyó érvényes végrendelet tételére gyógykezelése miatt nem volt alkalmas, elsődlegesen azt vizsgálta, hogy az örökhagyó a szóbeli végrendelet megtételekor cselekvőképességben volt-e.

A kihallgatott kezelőorvosok tanúvallomása, valamint a beszerzett igazságügyi pszichiátriai szakértői szakvélemény alapján arra az álláspontra helyezkedett: az valószínűsíthető, hogy néhai L. P. a 2001. május 19-én kapott morfiom tabletták miatt ügyei viteléhez szükséges belátási képességgel nem rendelkezett, ezért a felperesnek, illetve jogutódjának kellett volna igazolnia, hogy az örökhagyó a

szóbeli végrendelet készítésekor cselekvőképes volt. Ezt azonban bizonyítani nem tudta, mivel a felperesi állítást a beszerzett igazságügyi szakvélemény és a tanúk vallomása nem támasztotta alá.

Ezt követően vizsgálta, hogy a szóbeli végrendeletnek a Ptk.634.§-ában meghatározott törvényi feltételei fennállottak-e.

Megállapította, hogy 2001. május 19-én az örökhagyó életét fenyegető rendkívüli helyzetben volt, azt azonban nem lehetett megállapítani, hogy írásbeli végrendeletet egyáltalán nem, vagy csak jelentékeny nehézséggel tehetett volna. V. Gy. és dr. Sz. N. Sz. és dr. U. K. kezelőorvos vallomásával a felperes nem tudta igazolni, hogy írásbeli végrendeletet az örökhagyó egyáltalán nem, vagy csak jelentékeny nehézséggel tehetett volna. Az a körülmény, hogy az örökhagyó ügyvédet akart hívni, az ügyvéd jelenlétéhez ragaszkodott, azt támasztja alá, hogy az ügyvéd által készített irat aláírására még képesnek érezte magát. Emiatt a szóbeli végrendelet érvényesnek nem tekinthető.

Ezt követően a Ptk.635.§ (1) bekezdése alapján a végrendelet alaki feltételeit vizsgálta. A PK. 88.számú Állásfoglalás szerint a végrendelet nem csak a törvény szó szerinti szövegével maradéktalanul egyező, hanem azzal egyenértékű kijelentéssel is kifejezésre juttathatja, hogy szóbeli nyilatkozata az ő végrendelete. Egységes a bírói gyakorlat abban, hogy a szóbeli végrendelet alapvető feltétele az örökhagyó végrendeletkezési akarata, az örökhagyónak tudatában kell lennie annak, hogy végrendeletet tesz, szándékának erre kell irányulnia és kijelentéseinek is ezt kell kifejezésre juttatnia. A jövőbeni szándék elmondása, ismertetése nem azonos a végakarattal. V. Gy. és dr. Sz. N. Sz. tanúvallomásából azt állapította meg, hogy az örökhagyó nem előttük kívánta végakarátát megtenni, hanem ügyvéddel kívánta azt írásba foglalni és ehhez kérte a tanúk segítségét.

Az ítélet ellen a felperes nyújtott be fellebbezést, kérve a megyei bíróság ítéletének megváltoztatását és a keresetnek történő teljes helytadást, valamint alperes kötelezését az első- és másodfokú perköltség megfizetésére.

Fellebbezésének indokolásául előadta, hogy a megyei bíróság azért utasította el a keresetét, mert nem tudta igazolni, hogy a néhai írásbeli végrendeletet egyáltalán nem vagy csak jelentékeny nehézséggel tehetett volna. A második elutasítási ok pedig az volt, hogy a néhai nyilatkozatai alapján érvényes szóbeli végrendelet nem jött létre.

Az elsődleges elutasítási ok vonatkozásában hangsúlyozta, figyelembe kell venni azt a tényt, hogy az elhunyt betegsége olyan rosszindulatú tüdőrák volt, amelyről ő is tudta, hogy meg fog halni, közelgő halálát, állapotának romlását érezte. Az tényként állapítható meg, hogy az ujjai be voltak dagadva, kezeit nagy nehézséggel tudta mozgatni, keze szintén feldagadt. Így tehát megvalósult a szóbeli végrendelet azon feltétele, hogy írásbeli végrendeletet egyáltalán nem vagy csak jelentékeny

nehézséggel tehetett volna. A beszerzett orvosi adatokból is egyértelműen megállapítható, hogy az örökhagyó végrendelezéskori állapota közlegő halálra is tekintettel olyan volt, hogy csak szóbeli végrendeletet tehetett.

Álláspontja szerint tévesen állapította meg a megyei bíróság az örökhagyó cselekvőképességének a hiányát. Sem a kezelőorvos, sem más orvos nem tett és nem is tehetett olyan vallomást, melyben a néhai cselekvőképességének meglétét akárcsak részben kétségbe vonná. Az elmeorvos kifejezetten rögzíti szakvéleményében, hogy semmi olyan adat rendelkezésre nem áll, sem írásbeli dokumentum, amelyből a néhai cselekvőképességére akár következtetni lehetne a kérdéses időben.

Tévesnek minősítette, hogy a megyei bíróság szerint a felperesnek, illetve jogutódjának kellett volna igazolnia, hogy az örökhagyó szóbeli végrendelet készítésekor cselekvőképes volt, valamint azt is, hogy a felperesi állítást nem támasztotta alá sem szakértői vélemény, sem a tanúvallomás. A néhai cselekvőképességét ugyanis érvényesen senki nem kérdőjelezhetette meg, és nem is vonta kétségbe. Az orvosszakértő azt mondta, hogy cselekvőképességnek a hiányáról nem tud nyilatkozni, de semmiképpen nem zárta ki a cselekvőképesség meglétét.

A tanúvallomások nem vonták kétségbe a néhai cselekvőképességét, a kórházi orvosok, és egyéb tanúk sem. Így a bíróság ezen következtetése iratellenes és téves.

Helytelen a megyei bíróság azon álláspontja is, hogy nem jött létre érvényes szóbeli végrendelet, mivel a néhai nem fejezte ki azt a szándékát, hogy ez a végakarata és nem tett olyan kijelentést, hogy végrendeletet tett.

E körben hivatkozott V. Gy. és dr. Sz. N. Sz. tanúk mind közjegyzői, mind pedig bírósági tanúvallomásaira. Ezek szerint a néhai kifejezte azt a szándékát, hogy minden vagyonát jogelőde örökölje, mindent a mamára hagy. Ezt többször is elmondta. A tanúk szerint a néhai szándéka az volt, hogy olyan végrendeletet tegyen szóban, amelyben egyedüli örökös az édesanyja. Az tény, hogy ügyvédet is akart volna a későbbiekben, ez azonban nem erőtlenti meg a szóbeli végrendelet létrejöttét, mert kifejezte azt a végakarata a tanúk előtt, hogy ez az ő végrendelete, utolsó akarata, megváltozhatatlan szándéka.

Az eljárás adataiból megállapítható, hogy a néhai teljes cselekvőképessége birtokában olyan élethelyzetben volt, melyben írásbeli végrendeletet legfeljebb jelentékeny nehézséggel tehetett volna, szóbeli végrendeletét azonban két tanú előtt tette. Kinyilvánította azt, az a végakarata, hogy néhai édesanyja örököljön utána mindent.

Az alperes fellebbezési ellenkérelmet nem terjesztett elő.

A fellebbezés nem alapos.

Az ítélőtábla a fellebbezésben felhozott érvekre figyelemmel elsődlegesen a megyei bírósággal egyezően azt vizsgálta, hogy az örökhyónak volt-e végrendelkezési képessége, illetve cselekvőképtelen állapotban volt-e 2001. május 19.napján.

Ebben a körben az ítélőtábla álláspontja szerint a megyei bíróság téves jogi álláspontra helyezkedett, amikor a cselekvőképesség fennállásával kapcsolatos bizonyítási terhet helytelenül a felperesre telepítette. A Ptk.11.§ (1) bekezdése szerint a vélelem amellet szól, hogy az örökhyó cselekvőképes volt, végrendelkezési képességgel rendelkezett. Ezzel szemben az alperest terhelte a Ptk. 17.§ (1) bekezdésében meghatározott cselekvőképtelen állapot bizonyítása, az hogy az örökhyó végrendelkezési képességgel nem rendelkezett.

E körben a megyei bíróság igazságügyi pszichiátriai szakértői szakvéleményt szerzett be, amelyet ítélkezése alapjául elfogadott. A 25. sorszám alatt beszerzett igazságügyi pszichiátriai szakvélemény megállapította, hogy a néhai belátási képességét nagy valószínűséggel érintette a számára adagolt morfium, azonban megfelelő adatok hiányában annak mértékére nyilatkozni jelenleg orvosszakértői szempontból a szakértő nem tudott, mert 2001. május 18-a fél 9 és 9.00 óra közötti időpontra dokumentáció nem áll rendelkezésre.

Néhai nagy valószínűséggel attól az időponttól vált alkalmatlanná végrendelet készítésére pszichés állapota miatt, amikortól a számára adagolt morfium, illetve egyéb morfium származék és a feltételezhető agyi oxigénhiány, keringési zavar a tudati éberség szintet befolyásoló, vagy euforizáló hatása jelentkezhetett. Ezen állapot időpontja és időtartama orvosi, ápolási dokumentáció hiányában elmeorvos szakértői szempontból nem konkretizálható.

Ugyanakkor dr. U. K. kezelőorvos úgy nyilatkozott, hogy az örökhyó végig értelmi képességeinek birtokában volt. Az egyéni érzékenységtől függ, hogy a szellemi képességét a morfium mennyire befolyásolja. Nem emlékezett arra, hogy L. P. eszméletlen lett volna, minden bizonnyal tudott vele kommunikálni.

Dr. M. Zs. orvos szintén elmondta, hogy a 2 X 10 mg-os MST tableta általában nem jelent olyan mennyiséget, amely miatt a beteg kommunikációs képessége megszűnne, illetve az egyéni elbírálásnak a függvénye, hogy végrendeletet általában lehet-e ilyen kezelés alatt alkotni, vagy sem.

Az ítélőtábla álláspontja szerint a beszerzett pszichiátriai orvosszakértői szakvélemény és a kihallgatott tanúk vallomása alapján nem állapítható meg ítéleti bizonyossággal, hogy az örökhyó cselekvőképtelen állapotban lett volna 2001. május 19. napján, a reggeli órákban, ezért azt állapította meg, hogy az örökhyó végrendelkezési képességgel rendelkezett, cselekvőképes állapotban volt.

Ezt követően az ítélőtábla azt vizsgálta, hogy az örökhyó szóbeli végrendeletet tett-e, ugyanis csak ennek megállapítása esetén volt vizsgálandó a végrendelkezés

kivételes formájának, a szóbeli végrendeletnek megtételéhez szükséges törvényi feltételek megléte, majd ezt követően pedig a végrendelet alaki érvényessége és tartalma.

A perben a Pp.164.§ (1) bekezdése alapján a felperest illetve jogelődjét terhelte annak hitelt érdemlő bizonyítása, hogy az örökhagyó 2001. május 19-én L. J. javára szóló szóbeli végrendeletet tett, valamint, hogy a szóbeli végrendeletnek a Ptk.634.§-ában írt együttes törvényi feltételei fennállottak és nyilatkozatát az örökhagyó a Ptk. 635.§ (1) bekezdésében foglalt alaki kellékek megtartásával tette meg.

A peradatok alapján az örökhagyó végrendeletkezési akarata kétséget kizáróan megállapítható. V. Gy.-t és dr. Sz. N. Sz.-t az örökhagyó 2001. május 18-án telefonon azért hívta magához május 19.napjára, hogy részére ügyvédet hívjanak, mivel végrendeletet szeretne. Nem vitásan az volt a szándéka, hogy édesanyjára, L. J.-re hagyja minden vagyonát. Dr. Sz. N. Sz. megkísérelte utolérni az ismerős ügyvédet, de végül is az írásbeli végrendelet elkészítésére nem került sor, mert a tanúk az örökhagyó barátnőjétől olyan tájékoztatást kaptak, hogy már nem lehet a kezelés miatt végrendeletet készíteni, másnap lehetséges ez. 2001. május 19-én azonban az örökhagyó elhunyt.

A szóbeli végrendelet tételénél az örökhagyónak tudatában kell lenni, hogy szóbeli végrendeletet tesz, szándékának erre kell irányulnia és kijelentéseivel,nyilatkozataival ezt kell kifejeznie (BH.1979.368.). A PK. 88. számú Állásfoglalás e./ pontja szerint: a végrendeletkező nemcsak a törvény szó szerinti szövegével maradéktalanul egyező, hanem azon egyértelmű kijelentéssel is kifejezésre juttathatja, hogy szóbeli nyilatkozata az ő végrendelete. Elegendő, ha ezzel egyértelmű kijelentést tesz, vagyis ha megtett kijelentéseiből – figyelemmel a szavak általánosan elfogadott jelentésére és a nyilatkozattétel körülményeire is – nyilvánvaló, hogy a végrendeletkező nyilatkozatát végrendeletkezésnek tekintette.

A perbeli nyilatkozattétel körülményei miatt a megyei bíróság helyesen állapította meg, hogy az örökhagyó szándéka szóbeli végrendelet tételére nem irányult. Nyilatkozata – a két tanú vallomásából kitűnően – későbbi írásbeli végrendeletkezési szándékára és annak tartalmára vonatkozó közlésnek és nem szóbeli végrendelet tételének minősül.

Mivel szóbeli végrendeletet a fentiek értelmében az örökhagyó nem tett, így a szóbeli végrendelet tételéhez szükséges törvényi feltételek fennállása és az érvényességhez szükséges alaki és tartalmi feltételek vizsgálata nem volt szükséges.

Mindezen indokok alapján az ítélőtábla a megyei bíróság ítéletét a Pp. 253.§ (2) bekezdése alapján helybenhagyta.